4125

GM.

Directie Nederlands-Nieuw-Guinea VERTROUWELIJK

KORT VERSLAG

van de tweede bijeenkomst van hoofdambtenaren van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en het Ministerie van Zaken Overzee, op vrijdag, 25 april 1958, te 10 uur, op het departement van Zaken Overzee.

Vertegenwoordigers van het Ministerie van Buitenlandse Zaken:

Mr. J. Rookmaaker, Chef Directie Oosten.
Mr. H. Scheltema, plv. Chef Directie Internationale Organisaties.
Drs. H. Warnaar, Hoofd van het Bureau Oost-Azie en Pacific.
Mr. C.G. van Geest, Bureau Oost-Azië en Pacific.

Vertegenwoordigers van het Ministerie van Zaken Overzee.

J.A. van Beuge (voorzitter), plv. Chef Directie Nederlands-Nieuw-Guinea.
C.M. Dieudonné, plv. Hoofd Afd. Algemene Beleidszaken, Directie Nederlands-Nieuw-Guinea.
Mr. H.G. Verhoeff, Afd. Algemene Beleidszaken, Directie Nederlands-Nieuw-Guinea.
J.W. Burger, idem.

1. De van 25 t/m 27 januari 1958 te Canberra gehouden zomerconferentie van het "Australian Institute of Political Science" (zie bijlage I: notitie BUZA d.d. 15 april 1958 no.96).

Aangezien het aantal onderwerpen dat op deze conferentie besproken is, zo veelomvattend was, heeft men er een tweetal uitgelicht voor nadere bespreking.

Het eerste punt is de suggestie van Kerr om Nederlandse bestuursambtenaren en ook Papoea's in Australië op te leiden. Vanwege BUZA is terzake een notitie overgelegd. Ter nadere toelichting wordt opgemerkt, dat zolang de houding van Australië tegenover de Papoea's en de hun te geven ontwikkeling niet duidelijk uitgesproken is, zulk een opleiding van Papoea's in Australië niet direct opportuun lijkt. Voor Nederlandse bestuursambtenaren ligt dat anders, doch vooraf zal de houding van Australië tegenover de Papoea's duidelijker moeten zijn. Daarentegen lijkt een detacheren van bestuursambtenaren in Australisch Nieuw-Guinea zeer toe te juichen.

Vanwege MINZO wordt opgemerkt, dat Kerr nog veel verder ging in zijn suggesties en ook dacht aan een recrutering

- van -

GS. 20321/ZO.

Kenmerk: Minzo NNG vertrouwelijk.
© NA, archief Minkol., dossierarchief ministerie van Koloniën en opvolgers 1945-111134
http://resources.huygens.knaw.nl/indonesischebetrekkingen1945-1969/Nederlands-indonesischeBetrekkingen1950-1963/Document/19600

van ambtenaren in Australië om die in Nederlands-Nieuw-Guinea te werk te stellen. Dit zou neerkomen op een besturen van Nederlands-Nieuw-Guinea door Australische ambtenaren met Nederlands geld en is daarom volstrekt onaannemelijk.

Bovendien is een opleiding in Australië niet aantrekkelijk, aangezien de Nederlandse opleidingen beter zijn dan de Australische. In Nederlands-Nieuw-Guinea bestaat sinds 1946 een opleiding van Papoease bestuursambtenaren; de Australiërs hebben zulk een opleiding nog niet.

Het heeft dan ook geen zin dit punt te gaan bespreken op de eerste paritaire bijeenkomst te Canberra. Iets anders is uiteraard de uitwisseling van ambtenaren. Dit ligt in het kader van de samenwerking.

Geconstateerd wordt, dat ten aanzien van dit punt eenstemmigheid van opvatting bestaat bij BUZA en MINZO.

Een ander punt is de gedachte, welke bij BUZA is gerezen (punt 2 van zijn notitie) om naar analogie van de Summer School te Canberra in Nederland een soortgelijke conventie te houden met het doel de belangstelling voor Nederlands-Nieuw-Guinea te activeren.

Vanwege MINZO wordt gewezen op de moeilijkheid, dat, wanneer men daarbij de status van Nederlands-Nieuw-Guinea en de binnenlandse politieke houding daartegenover buiten de discussie zou houden, men zich wel op een zwak standpunt zou stellen.

Wel is de gedachte gerezen om ter gelegenheid van het feit, dat Nederlands-Nieuw-Guinea eind 1959 tien jaar een zelfstandig bestuur zal hebben, een boekwerkje uit te geven met veel foto's en een beknopte tekst, eventueel ook in het Engels of Spaans of twee (drie-) talig, als een manifestatie van hetgeen in die tien jaren is gedaan.

Daarnaast zou men kunnen denken aan een soort conventie, waar -- zonder een bepaald verband te leggen met het tienjarig zelfstandig bestuur -- de problematiek van Nederlands-Nieuw-Guinea in wijder verband in beschouwing zou kunnen worden genomen. Ook belangstellenden uit Australië zouden -- in het kader van de samenwerking -- kunnen worden uitgenodigd daaraan deel te nemen (op rijkskosten) en bepaalde

onderwerpen te behandelen. Zulk een conventie zou -- formeel -- moeten worden georganiseerd door het particulier initiatief. Het Koninklijk Instituut voor de Tropen lijkt daarvoor het meest aangewezen en kan daarbij de medewerking inroepen van andere wetenschappelijke instellingen (ook van het Nieuw-Guinea Instituut). Tevens zouden daaraan een tentoonstelling en filmvoorstellingen kunnen worden verbonden.

Een en ander vereist echter een langdurige voorbereiding, ook in verband met het verkrijgen van de nodige fondsen en het aanzoeken van sprekers. Voorjaar 1960 zou daarvoor een geschikte richtdatum zijn.

In beginsel wordt zulk een conventie algemeen wenselijk geacht. Overeengekomen wordt, dat dit op MINZO verder in beschouwing zal worden genomen en uitgewerkt.

2. Voertaal op de scholen en de algemene omgangstaal in Nederlands-Nieuw-Guinea. (zie bijlage II: notitie MINZO, d.d. 10 april 1958).

Vanwege MINZO is een inleidende notitie overgelegd. De strekking daarvan is, dat het praktisch onmogelijk is de eigen cultuur over te brengen aan een primitief volk in een andere taal dan de eigen taal. Bovendien is het ook niet nodig. Er zijn ook wel andere landen met vele talen, terwijl de omgangstaal van de elite één bepaalde taal is. Zo wordt ook, wanneer men deelneemt aan een groter verband, door de vertegenwoordigers één bepaalde taal gebruikt, dikwijls het Engels. Bij het voortgezet lager onderwijs in Nederlands-Nieuw-Guinea is het Engels reeds een leervak.

Van de zijde van BUZA is men nog niet overtuigd, dat de omgangstaal en de voertaal bij het onderwijs zonder meer het Nederlands zou moeten zijn. De argumenten welke daarvoor in de notitie onder de punten 2, 4, 5 en 6 worden aangevoerd gelden onverminderd en ten aanzien van punt 6 zelfs a fortiori, wanneer men zou willen pleiten voor het Engels. Deze taal brengt bovendien vele praktische voordelen mede. Men betwijfelt of de grondgedachte, dat een volk slechts door zijn eigen taal een primitief volk vooruit kan brengen, wel juist is. Bij het ontbreken van een algemeen gebruikte eigen taal, zal het medium in ieder geval een vreemde taal moeten zijn.

In de Pacific is de vraag of dat niet het Engels zal moeten zijn.

Het hoofddoel is ook niet het brengen van de eigen, Nederlandse cultuur. Wel zullen de Westerse cultuur en techniek moeten worden gebracht. En het is zeker niet zo, dat overal ter wereld door het moederland daarbij uitsluitend zijn eigen taal wordt gebruikt, zoals in de Bovenwindse Antillen, waar het Engels voertaal is, en Mauritius, waar het Frans wordt gebruikt. Ook in kringen van de Verenigde Naties is men geporteerd voor het Engels als voor de ontwikkeling meest geschikte taal in de Pacific. Een voordeel is, dat deze taal niet alleen door Australiërs wordt gesproken, maar dat het daarnaast de taal is, die bestemd is om met name in het Pacific-gebied het onderling contact te bevorderen. Men kan bovendien profiteren van Australische leerkrachten en Australische leermiddelen.

De Zending heeft bezwaren tegen het Nederlands, omdat men zegt vast te zitten aan het (Moluks) Maleis. Door MINZO wordt dat verworpen. Bij invoering van een nieuwe taal voor de Zending kan men echter evengoed direct het Engels nemen in plaats van het Nederlands.

Samenvattende komt BUZA tot de volgende conclusies:

1. dat ervan kan worden uitgegaan, dat het Maleis zoveel mogelijk vervangen moet worden;
2. dat de gevolgde politiek tot nu toe is deze taal te vervangen door het Nederlands;
3. dat er echter geen reden is om zich bij voorbaat uit te spreken tegen de invoering van het Engels, naast of in plaats van het Nederlands, omdat de stelling, dat Nederland de Papoea's alleen middels zijn eigen taal tot ontwikkeling zal kunnen brengen, niet bewezen is;
4. dat daarentegen veel van de andere argumenten voor invoering van het Nederlands in plaats van het Maleis ook gelden voor het Engels;
5. dat bovendien de invoering van het Engels onmiskenbare voordelen heeft voor de bevolking van Nederlands-Nieuw-Guinea in de toekomst en voor Nederland in zijn huidige internationale betrekkingen;

6. dat het echter duidelijk is dat invoering van het Engels een ingrijpende operatie zou zijn, met name omdat dit mede zou moeten betekenen, dat deze taal ook in de landsadministratie een plaats zou moeten krijgen;

7. dat het grote belang van de zaak echter medebrengt, dat de mogelijkheid van invoering van het Engels, door Minister Luns reeds op 14 februari j.l. in de Ministerraad bepleit, zeker niet bij voorbaat wordt verworpen;

8. dat er derhalve alsnog een serieus onderzoek dient te worden ingesteld om de mogelijkheden van invoering van het Engels in Nederlands-Nieuw-Guinea te bestuderen, zodat de Regering in staat wordt gesteld zich over dit probleem een oordeel te vormen en op grond daarvan een beslissing te nemen over deze kwestie.

BUZA zou het zeer op prijs stellen indien MINZO zulk een onderzoek zou willen bevorderen.

Van de zijde van MINZO wordt gesteld, dat de zaak reeds bestudeerd is. Daarbij zijn twee punten onder ogen gezien; in de eerste plaats of invoering van het Engels als voertaal bij het onderwijs theoretisch onderwijskundig mogelijk is, in de tweede plaats of het praktisch uitvoerbaar is. Wat dit laatste betreft, wordt gemeend, dat het praktisch onuitvoerbaar is. Door wie zou men het moeten laten doen? Voldoend onderlegde Papoea onderwijzers zijn er niet; Nederlandse evenmin. Men zou dus terug moeten vallen op Engels sprekende onderwijzers. In Australisch Nieuw-Guinea blijkt men reeds ver ten achter te zijn, aangezien men niet voldoende onderwijskrachten kan krijgen. Hierom reeds is het praktisch niet uitvoerbaar. De invoering van het Nederlands is reeds moeilijk, aangezien de Papoea-onderwijzers het Nederlands zodanig moeten beheersen, dat zij het over kunnen dragen aan de kinderen. Deze moeilijkheid wordt nog vergroot, wanneer men het Engels zou moeten invoeren. Gewezen wordt ook op uitlatingen van Hasluck in zijn rede voor de Summer School, die zeide dat hetgeen tot dusver in Papua en New Guinea op onderwijsgebied is bereikt ver beneden de eisen is, welke het Gouvernement zich heeft gesteld. Het eerste

wat men naar zijn vaste overtuiging moest doen doch waarin men nog niet was geslaagd, is degelijk lager onderwijs brengen in het Engels aan ieder kind in bestuurd gebied.

Hierbij zijn dan nog buiten beschouwing gelaten nationale, politieke bezwaren om het Nederlands te vervangen door het Engels, terwijl men zich ook nog zou moeten verzekeren van de medewerking van Zending en Missie om het Engels als voertaal op de scholen en als algemene omgangstaal te aanvaarden. Ook de praktische moeilijkheden bij het gebruik van het Engels bij de administratie, in het bijzonder bij middelbare en lagere ambtenaren en beambten, kan men bepaaldelijk niet onderschatten.

De verschillende bezwaren zijn alle reeds bekeken, ook bij de opstelling van het regeringsstandpunt. Wat Mauritius betreft, dit is lang onder Frans bestuur geweest, waarbij Frans de omgangstaal is geworden. Dit heeft men in Nieuw-Guinea niet. Noch in het Australische, noch in het Nederlandse gebied is er een Papoea-taal, die als algemene omgangstaal zou kunnen dienst doen.

Van de zijde van BUZA zou men dit echter toch wel graag wat nader uitgewerkt willen zien en de voordelen en bezwaren van het Engels tegenover elkaar willen zien gesteld. Opgemerkt wordt, dat de Ministerraad zich nog kort geleden heeft uitgesproken voor inruiming van een grotere plaats voor het Engels naast het Nederlands.

Van de zijde van MINZO wordt dit laatste betwijfeld. Voor zover bekend is in de Ministerraadzitting van 14 februari 1958 slechts terloops genoemd, dat van Australische zijde is gesuggereerd naast het Nederlands het Engels als taal in te voeren en het Maleis af te schaffen. Zeer zeker is terzake geen principiële uitspraak gedaan. Gemeend wordt, dat voor een nader onderzoek voorlopig ook geen aanleiding bestaat. Zelfs wanneer in Australisch Nieuw-Guinea de voertaal volledig Engels wordt en in Nederlands-Nieuw-Guinea volledig Nederlands, krijgt men een elite aan de top, die ongetwijfeld Engels zal leren. Men moet dit bovendien niet alleen bekijken vanuit Nederlands standpunt, maar ook van Papoease kant.

Het is niet alleen een onderwijs-technisch probleem (wenselijkheid, mogelijkheid), maar ook en vooral een poli-

tiek probleem. Hoe de zaak ook loopt, gehoopt wordt dat het mogelijk zal zijn, dat westelijk Nieuw-Guinea in een of andere vorm met Nederland verbonden zal blijven. Ook in dat verband gaat de voorkeur uit naar het Nederland.

BUZA is evenwel door de notitie en de nadere toelichting niet overtuigd. De argumenten die aangevoerd zijn voor het Nederlands, gelden evenzeer voor het Engels. Men zou daarom de verschillende argumenten graag naast elkaar gesteld zien in een meer uitvoerig overzicht.

Besloten wordt deze aangelegenheid voor te leggen aan het oordeel van de Minister van Zaken Overzee. Overigens mag worden verwacht, dat dit punt ook bij de behandeling van de Nieuw-Guinea-begrotingen in de Staten-Generaal ter sprake zal komen, waarbij de Regering eveneens haar standpunt zal moeten bepalen.

3. Voorbereiding van de eerste bespreking te Canberra.
(zie bijlage III: notitie MINZO, d.d. 21 april 1958).

Tegen het houden van de eerste bijeenkomst in mei/juni a.s. bestaan praktische bezwaren, in verband met de gouverneurswisseling, terwijl de attaché voor Nieuw-Guinea-zaken bij de Nederlandse Ambassade te Canberra eerst begin juni daar kan arriveren. Het is voorts wenselijk deze eerste bijeenkomst zo substantieel mogelijk te doen zijn. In een recente bijeenkomst met de pers werd de maand oktober genoemd, hoewel de Australische regering daarover nog niet is benaderd.

Voorts wordt het noodzakelijk geacht, dat de zaak goed wordt voorbereid en dat de agenda van de eerste bijeenkomst niet wordt overvoerd. Men zou zich kunnen beperken tot hetgeen tot dusver is gedaan en hetgeen alsnog kan worden gedaan om de kanalen voor de uitwisseling van informaties regelmatig te laten vloeien. Verder kan men bespreken welke onderwerpen op de daaropvolgende bijeenkomst zullen worden besproken. Er is dan voldoende tijd om deze voor te bereiden in een technical committee en daarover working-papers samen te stellen. Men zou daarbij bijvoorbeeld kunnen denken aan het onderwijs en wat men kan doen om te zorgen, dat het in beide gebieden niet te veel uit elkaar loopt. Daarbij komt ook de kwestie van de voertaal ter sprake. Het zal van de te

behandelen onderwerpen afhangen welke technische departementen -- naast die van Buitenlandse Zaken en Zaken Overzee -- op de bijeenkomst vertegenwoordigd zullen zijn.

Verder meent men deze besprekingen tussen wederzijdse Australische en Nederlandse hoofdambtenaren zo te moeten zien, dat zaken van politieke aard niet zijn uitgezonderd, doch dat ook deze in de besprekingen kunnen worden betrokken en daarover aanbevelingen kunnen worden gedaan aan de wederzijdse regeringen, die deze vervolgens op "policy-making level" kunnen behandelen. In het bijzonder voor de bespreking van dergelijke problemen wordt de aanwezigheid van een vertegenwoordiger van BUZA noodzakelijk geacht.

Men is het erover eens, dat het aanbeveling verdient met de in de notitie genoemde onderwerpen van zakelijk-technische aard te beginnen.

Het verdient aanbeveling een en ander zo spoedig mogelijk voor te brengen bij de Australische regering.

4. Bezoek van Minister Casey aan Nederlands-Nieuw-Guinea.
(zie bijlage IV: brief Min.van Z.O. aan Min.van BUZA d.d. 14 april 1958 letter E 20-NNG/Vertr. met afschr.brief Gouv. NNG. aan Min.van Z.O. d.d. 22 maart 1958 no.899/Vertr.).

Men is algemeen van oordeel, dat het bezoek van Minister Casey aan Nederlands-Nieuw-Guinea nuttig is geweest. Het is nogmaals een bevestiging van de Australische belangstelling voor Nederlands-Nieuw-Guinea, waaromtrent vroeger nog wel eens twijfel bestond. Opvallend is, dat de heer Plimsoll onder de indruk was van de samenwerking op technisch gebied, die veel verder was gevorderd dan hij vermoedde. Omtrent de doeleinden van de Australische politiek was Minister Casey echter nog zeer voorzichtig in zijn uitlatingen.

Gouverneur Van Baal was nogal enthousiast over de inschakeling van de CSIRO. Op dit punt zal men evenwel zeer voorzichtig moeten zijn en ervoor moeten waken, dat men voor de economische ontwikkeling niet geheel afhankelijk wordt van de goodwill van Australië. Bovendien heeft de Landbouwhogeschool te Wageningen behoefte aan een eigen tropisch research instituut ter opleiding van jonge Nederlanders tot tropische deskundigen.

- Anderzijds -

Anderzijds verdient het wel aanbeveling samen te werken met de CSIRO op bepaalde onderdelen. Men zou onderlinge afspraken kunnen maken, dat men niet op hetzelfde gebied onderzoekingen instelt. Verder zou men wetenschappelijke medewerkers over en weer kunnen detacheren. De ervaring wijst uit, dat de CSIRO op niet zo hoog wetenschappelijk peil staat als de research bij ons, maar wel zeer praktisch is ingesteld.

Ter sprake komt nog hoe de houding van de Australiërs ten opzichte van de Papoea een moeilijk punt is in de samenwerking. Eigenlijk is dit een punt, waarop geen samenwerking mogelijk is. De Australiërs moeten daar eerst zelf mee in het reine komen. Uit de rede van Kerr blijkt, dat men deze houding in Australië wel onderkent. De Australische regering zal daartegen straffere maatregelen moeten nemen, wanneer men een blijvende verbondenheid met Papua en New Guinea wil. Deze instelling van de Australiër t.o.v. de Papoea is wel een van de moeilijke punten in de samenwerking; zij zal met de nodige omzichtigheid dienen te worden aangeroerd.

Tenslotte wordt vanwege BUZA nog ter sprake gebracht, dat men laatst een concept-memorie van antwoord op het voorlopig verslag over de begroting van Buitenlandse Zaken, voorzover deze op Nederlands-Nieuw-Guinea betrekking had, heeft gezonden aan het Ministerie van Zaken Overzee. Omgekeerd zou men het zeer op prijs stellen bij gelegenheid inzage te ontvangen van de concept-memorie van toelichting bij de Nieuw-Guinea-begroting.

Ook wordt nog gesproken over de onderbestuursbrenging van geheel Nederlands-Nieuw-Guinea, waarvoor als richtdatum 1965 is gesteld. Daarna zal nog een verdere intensivering van het bestuur nodig zijn. MINZO is bezig aan het opstellen van een nota voor de Kamer, waarin daarvoor een schema wordt aangegeven.

De eerstvolgende vergadering wordt in beginsel vastgesteld op de eerste vrijdag in juni (6 juni) op BUZA.

De vergadering wordt gesloten te 12.00 uur.